

16.6.2022

Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja

Sosiaali ja terveystoimialan lausunto sosiaalisen luototuksen uudistamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta

HEL 2022-007254 T 03 00 00

Kaupunginkanslia on pyytänyt sosiaali- ja terveystoimialalta lausuntoa 17.6.2022 mennessä hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sosiaalisesta luototuksesta annetun lain muuttamisesta.

Sosiaali- ja terveystoimiala antaa seuraavan lausunnon:

Esityksestä laiksi sosiaalisesta luototuksesta

” Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 14 §:n mukaan kunnallisina sosiaalipalveluina on huolehdittava sosiaalisen luototuksen järjestämisestä sen mukaan kuin siitä lisäksi erikseen säädetään laissa sosiaalisesta luototuksesta (1133/2002). Laissa sosiaalisesta luototuksesta todetaan edelleen, että kunta voi järjestää sosiaalista luototusta päättämässään laajuudessa. Esityksen tarkoituksena on tehdä sosiaalista luototuksesta annettuun lakiin muutokset, joilla sosiaalisesta luototuksesta tulisi hyvinvointialueilla järjestettävä lakisääteinen tehtävä. Hyvinvointialueen olisi järjestettävä sosiaalista luototusta sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisena kuin alueella esiintyvä tarve edellyttäisi.

Tällä hetkellä sosiaalisen luototuksen palvelu on valtakunnallisella tasolla kuntalaisia epätasa-arvoistava sen saavutettavuuden vuoksi. Sosiaalinen luotto ei ole kehittynyt sosiaalisen luoton lain voimassa oloaikana yhdenvertaisena sosiaalihuollon palveluna sosiaalisen luototuksen ollessa vapaaehtoinen taloussosiaalityön työkalu.

Helsingin kaupungin sosiaalinen luototus on oma erillinen yksikkönsä ja osa kaupungin tarjoamaa sosiaalihuollon vakiintunutta palveluvalikoimaa. Helsingissä sosiaalinen luototus toimii yhteistyössä nuorten palveluiden ja aikuissosiaalityön, asumisneuvonnan, sosiaalneuvonnan ja vanhuspalveluiden kanssa. Sosiaalinen luototus aloitettiin Helsingissä kuntakokeiluna vuosina 1999–2001 ja sosiaalisen luoton käyttö vakiinistettiin 2003. Vuonna 2021 lainoja myönnettiin 164 henkilölle. Keskimääräinen luotto oli 9010 euroa. Suurin osa luoton saaneista oli palkansaajia. Hylättyjä hakemuksia oli 153 kappaletta. Helsingissä asiakaskohtainen enimmäismäärä sosiaaliselle luotolle on 15 000 euroa. Kyseinen enimmäismäärä on ollut käytössä jo 1.8.2008 lähtien.

Helsinki on pystynyt järjestämään sisällöltään ja laajuudeltaan sosiaalista luototusta kaupunkilaisille sosiaaliseen luototukseen vuosittain budjetoidulla 1,8 miljoonan euron määrärahalla. Edellä mainitulla sum-

16.6.2022

Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja

malla on pystytty tarjoamaan riittävää ja tarpeeseen perustuvaa palvelua asiakkaille. Helsingille täytyy jatkossakin varmistaa nykyiset vakiintuneet ja riittävät toimintaedellytykset sosiaalisen luototukselle. Tämä tarkoittaa riittävää rahoitusta, jolla pystytään jatkossakin takaamaan palvelun ylläpitämiseen ja kehittämiseen tarvittavat raha- henkilöstö- ja osaamisresurssit. Henkilöstöresurssit on suhteutettava vaadittavaan uusien asiakkaiden ja olemassa olevan luottokannan asiakkaiden talousneuvontaan, sosiaalisen luototuksen käsittelyyn ja hallintaan sekä työnjohdolliseen kehittämiseen vaadittavaan määrään. Henkilöstökulujen lisäksi olemassa olevia järjestelmiä tulee kehittää ja tarvittaessa rakentaa rajapintoja eri toimintojen ja toimijoiden välille.

Uudessa lakiin lisättävässä pykälässä 7 a vapaakuukaudet säädettäisiin mahdollisuudesta myöntää vapaakuukausia luotonsaajalle hakemuksesta. Vapaakuukausi tarkoittaisi sitä, että sosiaalisen luoton maksuaika pitenisi luoton maksamisesta vapaaksi myönnettyä kuukautta vastaavalla ajalla eteenpäin. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että vapaakuukausia voitaisiin myöntää vuosittain enintään kolme. Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala ei näe tarpeelliseksi rajoittaa vapaakuukausien määrää tiettyyn määrään, vaan suosittaa asiakkaan kokonaistilanteeseen pohjautuvaa luoton antajan harkintaan perustuvaa mahdollisuutta vapaakuukautta myönnettäessä. Ensisijaisesti tulee selvittää taloudellisen neuvonnan ja ohjauksen sekä muiden maksujärjestelyiden mahdollisuus.

Usein elämäntilanteisiin liittyvät yllättävät ja äkilliset muutokset kuten työttömyys, sairastuminen, ero tai lapsen syntymä ovat taloudellisilta vaikutuksiltaan pidempiaikaisia eivätkä välttämättä ratkea kolmen kuukauden kuluessa. Tilapäinen maksukyvyyn alenema kestää Helsingissä havaitun mukaan usein 1–12 kuukautta. Helsinki teki vuonna 2021 yhteensä 269 kappaletta maksuohjelman muutoksia, mikä tarkoittaa muutospäätöstä 32 prosentista koko voimassa olevasta luottokannasta. Pandemian aikana pidempien maksuvapaiden määrä on kasvanut ja maksuvapaata on jouduttu usein antamaan lisää edellisen päätöksen jatkoksi. Vapaakuukausien rajoittaminen maksimissaan kolmeen rajoittaisi sosiaalisen luoton mahdollisuuksia toimia asiakkaan elämäntilanteeseen joustavasti reagoivana, talouden tasapainottavana tai kestävävä ratkaisuna.

Uudessa lakiin lisättävässä pykälässä 7 b § säädetään mahdollisuudesta myöntää maksuvapautus luotonsaajalle hakemuksesta. Maksuvapautus voidaan myöntää kokonaan tai osittain. Maksuvapautus tarkoittaisi sitä, että luoton ja sille kertyneiden korkojen takaisinperinnästä voitaisiin ensisijaisesti laissa säädetyin edellytyksin luopua. Pääsääntöisesti sosiaalinen luototus olisi maksettava aina takaisin. Ensisijaisesti asiakkaan heikentyneeseen taloudelliseen tilanteeseen tulisi pyrkiä

16.6.2022

Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja

vastaamaan talousneuvonnalla ja -ohjauksella, myöntämällä vapaa-kuukausia ja muuttamalla maksuerää vastaamaan maksukykyä. Näin ollen maksuvapautus olisi viimesijainen vaihtoehto ja mahdollista vain niissä tapauksissa, joissa saatavan perinnästä aiheutuisi kohtuuttomia kuluja velkojalle tai velalliselle tai olisi todennäköistä, että velalliselta ei saada perittyä saatavaa kohtuullisessa ajassa. Maksuvapautus ei voi kuitenkaan tarkoittaa sitä, että sosiaalisen luoton myöntänyt taho luopuisi saatavastaan muiden velkojen hyväksi.

Luototusprosessi on monivaiheinen ja vaatii perehtymistä asiakkaan tilanteeseen. Asiakas tavataan ja hänen tilanteensa ratkaisuvaihtoehtoinen kartoitetaan. Tulot, menot ja velat käydään läpi ja mahdollisiin taloudenhallinnan haasteisiin, kuten rahapelaamiseen, puututaan ohjaimalla asiakas palveluiden pariin. Talousneuvonta on oleellinen osa sosiaalista luototusprosessia eikä edellytä asiakkuutta sosiaalihuoltoon. Sosiaalisen luototuksen talousneuvonnan asiakkaaksi voi siten tulla helsinkiläinen, joka ei ole saanut esimerkiksi toimeentulotukea ja/tai ole nuorten palveluiden tai aikuissosiaalityön asiakas. Sosiaalisen luoton myöntäminen ei ole myöskään aina talousneuvonnan tavoite. Helsingin kaupungin määräraikaisessa (08/2021–12/2022) talousneuvontahankkeessa on annettu talousneuvontaa vuonna 2021 yhteensä 101 henkilölle, joista pääosa on nuoria helsinkiläisiä, joilla ei ole mahdollisuutta sosiaaliseen luottoon.

Sosiaalisen luoton myöntäminen edellyttää, että asiakkaalla on vakiintunut elämäntilanne ja näyttöä päivittäisistä menoista suoriutumisesta ja velkojen maksusta. Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala kannattaa luototuksen kriteereihin lisättävää velvoitetta neuvonnan vastaanottamisesta ja asiakkaan kokonaistilanteen kartoittamisesta sosiaalisen luototuksen ammattilaisen toimesta erityisesti silloin, kun luotto on myönnetty lainojen tai vuokratien järjestelyyn.

Maksuhäiriömerkintä luoton maksamisen ajaksi on perusteltua kaikissa sosiaalisissa luotoissa. Helsinki edellyttää asiakkaalta suostumusta vapaaehtoisen velkajärjestelyn merkinnästä luottotietoihin koko luoton takaisin maksun ajalta. Tällä tavalla turvataan luoton antajan asema ja varmistetaan asiakkaan maksukyky ja estetään mahdollinen uudelleen velkaantuminen luoton maksamisen aikana.

Lakiesityksen säännöskohtaisia perusteluita on syytä tarkentaa pykälän 9 osalta. Pykälän perusteluissa todetaan, että luotonhakijalle ja luoton-saajalle tulisi järjestää mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti sosiaalihuollon ammattihenkilön kanssa, kun luotonhakija tai luoton-saaja on tätä pyytänyt hyvinvointialueelta. Lisäksi perusteluissa todetaan, että sosiaalisen luototuksen taloudellisen neuvonnan ja ohjauksen antaminen luotonhakijalle tai luoton-saajalle aloittaisi myös sosiaalihuoltolain

16.6.2022

Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja

mukaisen menettelyn huomioon ottaen erityisesti mitä säädetään sosiaalihuoltolain 36 §:ssä palvelutarpeenarvioinnista ja sen tekemisestä. Lakiesityksestä saa kuvan, että kyseinen palvelu tulee antaa sosiaalisessa luototuksessa. Mikäli palvelu tulee antaa sosiaalisessa luototuksessa, on kysymys ammattipätevyysvaatimuksen asettamisesta sosiaalisen luototuksen työntekijöille. Helsingissä sosiaalisen luototuksen talous- ja velkaneuvojilla on sekä sosiaalialan että kaupallisen alan koulutusta. Sosiaalisen luototuksen tehtävien menestyksellinen hoitaminen edellyttää työntekijältä sosiaalihuollon asiantuntemusta sekä rahitusalan osaamista.

Hallituksen esitys laiksi sosiaalisesta luototuksesta on pääsääntöisesti kannatettava lukuun ottamatta muutamia edellä mainittuja huomioita, joiden osalta esitystä toivotaan tarkennettavan. Ylivelkaantumisen ehkäisyyn ja korjaamiseen tarvitaan monipuolista keinovalikoimaa ja monialaista toimijuutta ja yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Talousosamista on lisättävä ja talous- ja velkaneuvonnan saavutettavuutta parannettava monikanavaisella ja matalan kynnyksen palveluilla.

Sosiaalisen luototuksen hyödyt ovat merkittäviä yksilötasolla, mutta myös yhteiskunnallisesti. Saadun palautteen mukaan sosiaalisen luoton koetaan parantavan luotonsaajan elämänlaatua vahvistamalla omaa toimijuutta ja taloutta mutta myös vähentää tarvetta hakea toimeentulotukea tai käyttää muita sosiaalihuollon palveluita. Sosiaalisella luototuksella on myös asiakkaan työllisyyttä parantava vaikutus, kun luotonsaaja maksaa todellisen maksuvaransa mukaisesti sosiaalista luottoa ilman palkan ulosmittausta. Sosiaalisella luotolla voidaan nähdä myös ratkaistavan ylisukupolvisia talousongelmia ja parantaa lapsien asemaa perheissä.”

Lisätiedot

Mika Porvari, toiminnansuunnittelija, puhelin: 040 3341703
mika.porvari(a)hel.fi

Juha Jolkkonen
sosiaali- ja terveystoimialan
toimialajohtaja

Liitteet

- 1 [Lausuntopyyntö 30.5.2022, liite, HE-luonnos](#)
- 2 [Lausuntopyyntö 30.5.2022 \(1\)](#)